

схематичних планів евакуації людей у разі виникнення пожеж; самопорятунку при пожежі й порятунку інших людей і майна; розрахунків необхідної кількості вогнегасників для закладів освіти.

### ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєва Р. Ю. Основи охорони праці: теорія і практика: навчальний посібник / Васильєва Р. Ю., Степанчиков Д. А., Семенець Л. М. – Житомир: Вид-во О.О.Євенок, 2018. – 180 с.
2. Косевцов В. Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів : монографія / В. Косевцов, І. Бінько – К. : НІСД, 1996. – 53 с.
3. Кулалаєва Н. В. Ручні та пересувні засоби пожежогасіння: основні типи, будова та безпечне використання : [навч. посібник] / Н. В. Кулалаєва, В. О. Михайлюк та ін. – Київ, 2011. – 189 с.

*Вовчук С.Г., начальник Навчально-методичного центру ЦЗ та БЖД Рівненської області полковник служби ЦЗ;*

*Яковець Н.М., завідувач обласного методичного кабінету Навчально-методичного центру ЦЗ та БЖД Рівненської області*

### ФУНКЦІОНАЛЬНЕ НАВЧАННЯ НА АНДРАГОГІЧНИХ ЗАСАДАХ

Сучасне суспільство вимагає радикальних змін у проведенні навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією та проведенням заходів цивільного захисту.

Організуючи навчально-виховний процес із функціонального навчання в Навчально-методичному центрі цивільного захисту та безпеки життєдіяльності області (далі Центр), потрібно враховувати потреби слухачів, щоб допомогти отримати необхідні додаткові компетентності для успішної діяльності з питань організації та проведення заходів цивільного захисту. Не викликає сумнівів теза щодо посилення ролі самого слухача у процесах здійснення власного фахового зростання. Адже традиційні способи організації післядипломної освіти, що не вимагають ініціативи, мотивації, активізації рефлексії, творчості фахівця, не сприяють вирішенню завдань та не забезпечують належного рівня освіченості, культури та професіоналізму [4].

При цьому сам слухач має стати ініціатором підвищення своєї кваліфікації з питань цивільного захисту, а навчально-методичні центри ЦЗ та БЖД областей мають створювати необхідні для цього умови, можливості та стимули. Тому План комплектування Центру з навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням захо-

дів з питань цивільного захисту, на поточний рік готується на підставі надісланих заявок на функціональне навчання від місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій.

Теоретичний аналіз проблеми ефективних організаційно-педагогічних умов післядипломної освіти дозволяє виділити окремий напрям в освітній сфері, що займається питаннями навчання дорослих, – андрагогіку як «вікову та педагогічну галузь психолого-педагогічних досліджень теоретичних і практичних проблем освіти і виховання дорослих людей».

Андрагогічні підходи в організації освітнього процесу вимагають від педагогічних працівників навчально-методичних установ необхідності враховувати не лише вік своїх слухачів як такий, а й їхній досвід, рівень професійної компетентності, актуальні потреби та мотиви тощо. Також існує потреба у формуванні андрагогічної компетентності педагогічних працівників післядипломної освіти і, насамперед, у формуванні налаштованості на такі ціннісні пріоритети в організації освітнього простору, як співтворчість, взаємодія, співпошук зі слухачами [3].

Потрапивши на курси удосконалення керівних кадрів, особливо в перші дні, слухачі демонструють невпевненість, тривогу, неготовність до діалогічних форм взаємодії. Складається враження, що у більшості учасників відсутня будь-яка особиста зацікавленість у власному навчанні з питань ЦЗ. Такий стан справ і став приводом до пошуку ефективних організаційно-педагогічних умов здійснення освітнього процесу з функціонального навчання слухачів, насамперед, в царині андрагогіки.

Щоб дослідити психологічну налаштованість у ході курсів удосконалення керівних кадрів та фахівців, слухачам пропонується анкета, що містить ряд запитань щодо власних очікувань від курсів, переваг щодо способів і методів навчання.

За результатами анкетувань лише невисокий відсоток слухачів самостійно визначилися із терміном курсів, готувалися до них і з готовністю включилися у навчання. У перші дні перебування на курсах більшість слухачів демонструють емоційну напругу, тривогу, невпевненість, замкнутість. Тому потребують певних психолого-педагогічних та організаційних підходів, спрямованих на посилення їх адаптивних механізмів.

Таким чином, результати анкетування підтверджують домінування серед слухачів осіб, більшість з яких психологічно не налаштована на навчання на курсах підвищення кваліфікації; серед очікувань переважає бажання підвищити професійну компетентність, яка пов'язується, перш за все, із вивченням досвіду фахівців сфери ДСНС. Більшість слухачів не мають внутрішніх стимулів до навчання і не пов'язують цей процес із можливістю особистісного зростання, самовираження та самореалізацією.

Необхідно враховувати сформованість особистості у дорослих, наявність у них життєвого досвіду, культурні, освітні, професійні запити, переважання самоосвіти і самовиховання.

Означено нові аспекти навчання дорослих, зокрема навчання людини має продовжуватися протягом усього її життя; навчання – це закономірний особистісний процес; навчання має бути тісно пов'язане із досвідом і діяльністю людини, яка навчається; навчання відбувається не лише на свідомому, а й на підсвідомому рівні, тобто інтуїтивно.

Ці тези звучать досить актуально і сьогодні. Вони більшою чи меншою мірою співпадають із поглядами сучасних науковців на психолого-педагогічні проблеми навчання дорослих і можуть бути лише доповнені та уточнені окремими позиціями, наприклад, такими як:

- дорослому учневі має належати провідна роль у процесі навчання; дорослий учень навчається заради вирішення певної проблеми і досягнення конкретної мети;
- дорослий розраховує на негайне застосування знань, що були одержані під час навчання;
- навчання дорослого – це спільна діяльність тих, хто навчається, і тих, хто навчає.

Такий учень завжди прагне до самостійності та самореалізації, він має багатий життєвий і професійний досвід, який має бути використаний у навчанні.

Організація освітнього процесу має здійснюватися на умовах індивідуалізації та диференціації з орієнтацією на мотивацію слухача як умову його професійного розвитку. Існує нагальна потреба у створенні організаційно-педагогічних засад постійного та систематичного поповнення знань.

Функціональне навчання покликане актуалізувати функціональну компетенцію особи за штатною посадою з урахуванням покладених на неї обов'язків з організації та здійснення заходів цивільного захисту [5].

Намагаючись налаштувати слухачів на усвідомлене навчання, активізувати у них потребу у саморозвитку, підсилити особистісну мотивацію до підвищення компетентності у сфері ЦЗ, в навчально-методичному центрі розроблено систему організаційно-педагогічних підходів, що ґрунтується на взаємодії учасників навчально-виховного процесу та застосуванні інтерактивних методів навчання.

Умови взаємодії передбачають активність обох сторін, хоча можлива різна міра її прояву. Взаємодія у навчальному процесі проявляється у співробітництві як формі спільної, спрямованої на досягнення загального результату діяльності та спілкуванні. Вона може реалізовуватися у різних видах та формах: під час лекцій, на практичних та семінарських заняттях, під час індивідуальних консультацій.

У сучасних умовах значно розширилися можливості зацікавленої, професійно орієнтованої взаємодії викладача та слухача, завдяки формам

організації навчальної діяльності – індивідуальній та самостійній роботі і використанню інтерактивних методів навчання, таких як ділові ігри, тренінги, круглі столи, дискусії тощо.

Особлива роль відводиться методичному супроводу функціонального навчання. Зокрема для якісної організації самостійної роботи слухачів створено базу методичної літератури, в основі якої – нормативно-правові документи, бібліотечний фонд, посібники, підручники, методичні розробки та рекомендації, мультимедійні матеріали, що виготовлені педагогічними працівниками Центру.

Слухачі мають змогу працювати у навчальному кабінеті інформаційних технологій, використовуючи вище зазначений матеріал у процесі відпрацювання індивідуальних завдань та під час підготовки до занять.

У будь-якому варіанті кожний учасник акту взаємодії має безліч можливостей більшою чи меншою мірою реалізувати свою суб'єктивну активність, продемонструвати позицію, виявити власне ставлення.

#### **ЛІТЕРАТУРА**

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013.
3. Гадзецький Б. Запровадження елементів андрагогічного підходу у процесі навчання на курсах підвищення кваліфікації працівників вищої школи / Б. Гадзецький // Післядипломна педагогічна освіта. – 2008. – № 2.
4. Даниленко Л. Післядипломна педагогічна освіта в умовах інноваційних змін / Л. Даниленко // Післядипломна педагогічна освіта. – 2007. – № 2.
5. Осипенко С.І. Поради викладачу навчально-методичного центру цивільного захисту: методичний посібник / С.І. Осипенко. –К., 2018. – 136 с.